

Ruspolitikk i endring og behov for nye mål og virkemidler? | Clausen, Mørland og Waal

 [aftenposten.no/meninger/kronikk/i/nqx3L/Ruspolitikk-i-endring-og-behov-for-nye-mal-og-virkemidler--Clausen_-Morland-og-Waal](https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/nqx3L/Ruspolitikk-i-endring-og-behov-for-nye-mal-og-virkemidler--Clausen_-Morland-og-Waal)

Thomas Clausen, senterleder og professor, Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF), Universitetet i Oslo Jørg Mørland og Helge Waal, begge professor emeritus ved Universitetet i Oslo

Men hva er egentlig norsk ruspolitikk, og hvilke endringer har kunnskapsbasert støtte?

I St.meld. 30 2011/12 heter det at « Målet for rusmiddelpolitikken er å redusere negative konsekvenser av rusmiddelbruk for enkeltpersoner, for tredjepart og for samfunnet og bidra til flere friske leveår for befolkningen. Den forebyggende solidariske rusmiddelpolitikken har virket, og den skal det bygges videre på.»

I 'Opptappingsplanen for rusfeltet (2016-2020)' sees en tydelig satsing på en helhetlig tilnærming med fokus på de tre innsatsområdene; tidlig innsats, behandling og ettervern/oppfølgings-tjenester.

Fakta: Artikkelserie: Rusmiddelbruk

Når det gjelder forebygging er de primære virkemidlene regulering av tilgjengelighet av rusmiddel og etterspørselsreduksjon. Reguleringsformer er ulike for ulike rusmiddel

- Legalt: alkohol
- Resept regulert: vanedannende legemiddel
- Forbud: øvrige rusmiddel

Vi ser med andre ord at norsk ruspolitikk er nokså bredt sammensatt og inkluderer satsing på forebygging, behandling, skadereduksjon og sammenhengende tjenester. Mange vil nok kunne støtte opp om målene og de overordnede virkemidlene for norsk rusmiddelpolitikk, men det er likevel ulike syn på hva som er de viktigste virkemidlene.

I Norge er det stort fokus på folkehelseperspektivet og forebygging av sykdom og skade ikke minst for de med det vanskeligste utgangspunktet og størst risiko.

Dette oppsummeres som den solidariske rusmiddelpolitikken hvor blant annet befolkningsrettede virkemiddel har stor

aksept for å redusere negative konsekvenser for de få, men mest utsatte.

Ruspolitisk skravling

Hva kan og bør endres? Alkoholpolitikken har ligget rimelig fast de siste årene, også med FrP i regjering, og det er kun snakk om relativt små endringer i liberaliserende retning. På lang sikt kan man likevel bekymres over en mulig uthuling av folkehelseargumentet. Narkotikapolitikken er mer i fokus og utfordres av økende motstand mot forbud og straff for besittelse og bruk. Det er reelle argumenter for å begrense bruken av straffeloven og fengsling, men bruken av andre restriksjoner på bruk har godt kunnskapsgrunnlag.

Kravet om at man skal kunne bruke de rusmidlene man måtte ønske, kommer mest fra høylytte interessegrupper.

De rusliberale enkeltstemmene og organisasjoner dominerer i stor grad i aviser som Dagbladet og Dagsavisen og flere i de politiske miljøer er lydhøre. «Ruspolitisk skravling» er dette blitt kalt.

Oppslutning om alkoholregulering

Ruspolitikken med nasjonale føringer for å begrense rusproblemene i et samfunn startet ikke slik noen hevder med «narkotikakrigen». Rusmidlene, med sine «belønnende egenskaper» og andre rusvirkninger, skaper både direkte farer gjennom forgiftninger og ulykker – og mer langsiktige problemer fordi en del rusmiddelbrukere får en tendens til å prioritere tilførsel av rusmiddel fremfor familiære og sosiale behov og samfunnsviktige innsatser. Med fremveksten av det moderne samfunn kom ulike former for reguleringer og restriksjoner rettet mot rusmiddel fra 1800-tallet og tidlige 1900-tall med fremveksten av edruskapsbevegelser og forbud. Dette er senere utviklet til dagens monopolordning (for alkohol) som har tydelig støtte.

Markedsføring

Et moderne eksempel på hva som kan skje ved en brå liberalisering har vi fra USA. I 1996 lanserte firmaet Purdue Pharma OxyContin (et morfinlignende stoff) som et ufarlig smertemiddel. Leger ble samlet på konferanser for å lære seg å øke forskrivningen. Aggressiv markedsføring med bonusordninger for salg førte til at eierne av firmaet senere ble blant USAs rikeste – og til kraftig økt tilgjengelighet, et voldsomt økt forbruk med dramatisk økning i avhengighetsutvikling og antall overdosedødsfall.

I USA dør i dag flere av Oxycontin og lignende stoffer enn av heroin.

Dette er en direkte konsekvens av økt tilgjengelighet av et sterkt avhengighetsskapende middel. En ruspolitisk debatt bør anerkjenne behovet for regulering av internasjonal og nasjonal handel med avhengighetsskapende midler.

Dersom det er fare for misbruk, bør tilgangen reguleres tilsvarende.

Andre europeiske modeller

Hvorledes skal vi best regulere disse forholdene? Mange viser til Sveits, Nederland og Portugal.

Sveits fremheves ofte for heroinassistert behandling, Nederland for liberale holdninger til cannabis og Portugal for avkriminalisering av all bruk.

Det utelates oftest i debatter at det landene har til felles, er en nasjonal satsing på helhetlige tiltak med felles preg av god tilgang på behandling og skadereduksjon – og på ulike former for kontrolltiltak.

Vi er i dag underveis i Norge når det gjelder å få på plass en helhetlig satsing. Tiltaksapparatet bygges ut med økt vekt på behandling og forebygging og skadereduksjon står sentralt på den offentlige agendaen. Straffenivået for besittelse og bruk er fortsatt høyt i en europeisk sammenligning.

Økt interesse for reformer

Vi kan uten lovendringer redusere strafferammene vesentlig og ta i bruk sosiallovgivning for mindre alvorlige lovbrudd. Dette kan utformes som en gradvis endring hvor konsekvensene observeres og møtes med adekvate tiltak ved behov. Vi ser i dag både nasjonalt og internasjonalt økt interesse for ruspolitiske reformer.

Det ligger en fare i at høylytte stemningsbølger fører til lite gjennomtenkte politisk initiativer og svakt begrunnede reformer i stedet for en langsiktig, kunnskapsbasert og mer gradvis utvikling.

Noen reelle, etiske dilemmaer bør imidlertid anerkjennes. Langt på vei er det rimelig å mene at den enkelte har rett til å gjøre med kroppen hva han eller hun vil om det ikke skader andre. Rusmiddelbruk er imidlertid i betydelig grad kollektive fenomener. Større aksept for bruk vil bidra til generell ufarliggjøring av rusmiddelbruk og med stor sannsynlighet til økte forbruk og rusproblemer – særlig hos dem som er vanskeligst stillet. Vi oppfordrer til en konstruktiv, solidarisk og kunnskapsbasert endringsprosess som ikke bør bli dominert av halvsanne og lettvinne påstander.

Følg og delta i debattene hos Aftenposten meninger på [Facebook](#) og [Twitter](#)

